

Důstojníci WAAF a RAF oblečení do zimních kabátů; je vidět zjevná podobnost mezi mužskými a ženskými uniformami, která podtrhuje integritu obou složek. (Imperial War Museum)

proškolených řidiček. Ministerstvo války vydalo prohlášení, že identita FANY bude plně zachována a přibližně šest tisíc příslušnic FANY, které sloužily u ATS, nosilo vlastní šarlatové nárameníky s iniciálami své organizace. Jejich hlavní povinností byl výcvik řidiček ATS v řidičské škole v Camberley. Podle zákona o státní službě (National Service Act) se staly řádnými příslušnicemi ATS. Jejich povinnosti se později rozšířily na celou řadu dalších oblastí a jako dobrovolnická organizace si držely a financovaly vlastní velitelství v Londýně, školící dobrovolné příslušnice FANY v mnoha odbornostech. Nosily svou vlastní uniformu, podobnou uniformě ATS, ale celkově elegantnější a lépe padnoucí, s páskem typu Sam Browne. Více než osm tisíc příslušnic FANY sloužilo za války a po ní v celkem dvaadvaceti zemích.

Právě pod hlavičkou organizace FANY byla vycvičena skupina odvážných žen z Británie i ze zahraničí pro zpravodajskou práci se skupinami odporu v okupované Evropě. Pronikaly za nepřátelské linie, obvykle při nočních parašutistických výsadcích, a sehrály mimořádně důležitou úlohu při velice nebezpečných aktivitách styčných skupin a různých podzemních buněk. Ztráty byly vysoké; jména některých těchto hrdinek vešla v širokou známost, ale mnohé další, které prošly mučením ve sklepeních gestapa a našly smrt v koncentračních táborech, zůstaly anonymní. Jejich podíl na operacích Výboru pro zvláštní

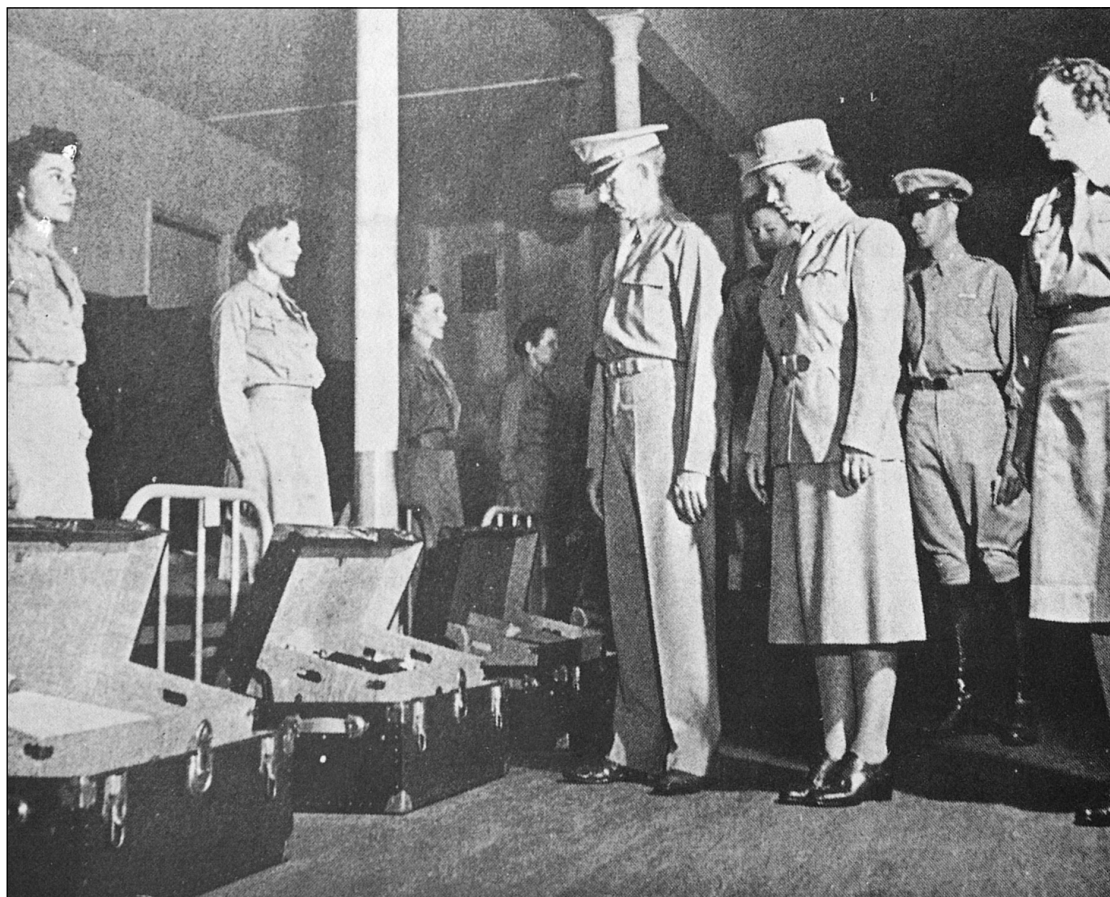
operace (Special Operations Executive - SOE) byl neodmyslitelný, jejich odvaha veliká a jejich výsledky mimořádné. Abychom jmenovali alespoň jednu, která by reprezentovala tuto pozoruhodnou skupinu žen, uvedme kapitánku Nancy Wakovou, která seskočila padákem nad Francií v únoru 1944. Po ztrátě několika dalších vůdců se stala velitelkou více než sedmi tisíc makistických bojovníků v Auvergne, sjednotila je, a když přišel čas přidat se ke spojeneckým armádám, které se vylodily na jihu Francie, vedla je do boje proti Němcům.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Americké ženské vojenské složky nebyly v době svého vzniku příliš dobře dokumentovány, což nyní historikům ztěžuje výzkum. Některé armádní sekce informace o nich systematicky nesbíraly, a to buď kvůli nedostatku pracovních sil, nebo v některých případech kvůli doktrinářské neochotě shromažďovat samostatné statistiky pro ženské jednotky. Toto opominutí je obzvláště nespravedlivé k Ženskému pomocnému armádnímu sboru (Women's Auxiliary Corps), v němž sloužilo až sto tisíc žen, a očividné zejména dnes,

kdy se ženy postupně začleňují do nové dobrovolnické americké armády, což by předchodí generace považovala za nemožné.

Všeobecně však můžeme prohlásit, že co se týče lidských nebo administrativních problémů se zapojováním žen, americká zkušenost se značně blížila té britské. Amerika je a byla stejně konzervativní jako Británie, pokud šlo o názor na postavení ženy v životě. Převažoval odpor vůči představě žen v uniformách; a když byla tato představa nakonec akceptována, speciální

Rekrutky americké WAAC stojí v pozoru při inspekci. Uprostřed je velitelka WAAC Oveta Culp Hobbyová, v čapce připomínající francouzskou képi a v letní světlé khaki uniformě, jež byla výsledkem řady diskusí a představ několika různých návrhářů. (Life)

požadavky na poli disciplíny, pravidel chování a odpočinku, lékařské péče, bydlení a jiných problémů při nástupu dívek do armádního života se řešily metodou pokusu a omylu.

Na triviální úrovni probíhaly velké spory ohledně podoby uniforem. Ženám měly být nabídnuty uniformy vojenské vzhledem, ale maximálně pohodlné, stylové a dobře padnoucí, a přece ne identické s mužskými. Na serióznější úrovni, kdy šlo hlavně o úspěch náborového úsilí, se musela americká armáda pro zainteresovanou veřejnost stát garantem vysoké úrovně vedení, životních podmínek a výcviku pro brance z řad žen. Na konci války už byla většina, ne-li všechny tyto problémy vyřešeny. Impulz, který poskytly ženské vojenské složky obecně věci ženské emancipace, byl obrovský.

WAAC a WAC

Je zajímavé povšimnout si spěchu, s jakým byly plány na zformování ženských sborů připravovány po útoku na Pearl Harbor 7. prosince 1941. Ministr války zaslal schválený návrh zákona o vytvoření Ženského pomocného armádního sboru, Women's Auxiliary Army Corps - WAAC, Kongresu 24. prosince. Poslední den měsíce včlenila paní Rodgersová do tohoto návrhu pozměňovací doplněk navržený ministerstvem války a znovu ho předložila pod číslem H.R. 6293.

Ministerstvo námořnictva nemělo k tomuto zákonu důvěru a pokusilo se jej odložit a přesvědčit ministerstvo války, aby upustilo od svého patronátu nad ženským sborem. Armádní letectvo však předložilo velice přesvědčivý argument ve prospěch celého plánu. Prohlásilo, že pokud

nebude návrh zákona o WAAC ratifikován, nedostatek lidských sil by mohl vystavit východní pobřeží USA a samotný Washington aktuálnímu nebezpečí. Jednotky vzdušné výstrahy, Aircraft Warning Service, nemohou úspěšně fungovat s civilními dobrovolníky a pouze zformování Women's Auxiliary Army Corps může umožnit udržování „bezpečnosti čtyřiaadvacet hodin denně“.

Do pozice velitelky WAAC byla jmenována sedmatřicetiletá manželka bývalého guvernéra Texasu Oveta Culp Hobbyová. Jejím prvním úkolem bylo vypracovat detailní studii již existujících britských a kanadských ženských vojenských složek. Vlna znepokojení veřejnosti kvůli údajné „amorálnosti“, která si vynutila silnou oficiální reakci ze strany britských představitelů za obou světových válek, nastoupila i ve Spojených státech, a bylo zapotřebí se s ní vypořádat soustředěným informačním tažením.

I praktičtější problémy měly na obou stranách Atlantického oceánu do značné míry shodnou podobu, avšak Oveta Hobbyová těžila ze zkušeností Británie, která byla ve všech ohledech o dva roky nebo i více napřed. Britské ATS i WAAF byl přidělen řádný vojenský status. V Kanadě byla ženská divize Royal Canadian Air Force v podstatě integrální součástí RCAF, a měla tak méně administrativních problémů než Kanadský ženský pomocný sbor, Canadian Women's Auxiliary Corps, který působil výhradně jako pomocné vojsko „vedle armády“, ale nikoliv „v rámci armády“. Britské i kanadské velení však pocítovalo silnou nechuť k jakémukoli náznaku separace ve velitelské struktuře, regulích nebo statutu pro kterékoli příslušníky svých sil a Kanadský ženský pomocný sbor měl během pár měsíců následovat příkladu RCAF. Je také zajímavé, že Královská kanadská ženská námořní služba Women's Royal Canadian Naval Service - WRCNS, v období, kdy se začínala organizovat, neoperovala bez řádného námořního statutu.

Dalším plodným polem studia byl pro Ovetu Hobbyovou seznam obtíží, jimiž trpěli spojenci při rychlé mobilizaci. Nedostatek ubytovacích míst, uniforem, odpovídajícího lékařského vybavení a především nedostatek skutečně dobře vycvičených a zkušených důstojníků, tomu všemu musely ATS i WAAF v počáteční fázi války čelit. Roku 1942 už byly tyto obtíže do značné míry úspěšně překonány a význam žen ve válečném

úsilí byl široce akceptován ve vojenských i nevojenských kruzích.

Sága uniforem WAAC si zaslouží probrat trochu podrobněji, jako příklad praktických problémů, kterým musela Hobbyová čelit. Počáteční stav sboru činil asi dvanáct tisíc osob a nezdálo se, že by úkol obléci takové množství žen překračoval možnosti nejvyššího ubytovatele, jehož oddělení „nepředvíдалo nějaké neobvyklé obtíže“. Vyklubal se z toho jeden z nejvleklejších problémů celého tohoto úctyhodného útvaru.

Odpovědnost za uniformy WAAC převzalo standardizační oddělení pod vedením plukovníka Letchera O. Grice. Kvůli výlučné povaze těchto uniforem, kterou požadovala legislativa, požádal plukovník o pomoc známé oděvní návrhářce té doby. Ti navrhli uniformu ve dvou odstínech modré. Grice souhlasil, že ženská uniforma by se měla od mužské odlišovat nejen stříhem, ale také barvou, a výběr modré podpořil s tím, že se její odstíny musí jasně lišit od modré barvy, kterou v té době nosily příslušnice Armádního ošetrovatelského sboru, Army Nurse Corps. Návrháři pak informovali standardizační oddělení, že je k dispozici dostatek modrého barviva. Alternativní návrh na šedé uniformy byl odmítnut s udáním důvodu, že se šedou barvou by se špatně kombinovaly doplňky.

První neshoda, která narušila tuto harmonii, přišla z Filadelfie. Filadelfský hlavní sklad nebyl o všech těchto předběžných plánech informován. Protože výzkum a vývoj byly doménou skladu, přirozeně její rozzlobilo, že tři měsíce probíhaly diskuse, aniž by k nim byli jeho pracovníci přizváni. Ať už byla důvodem raněná pýcha, nebo něco jiného, zástupci skladu, kteří neměli žádné zvláštní znalosti stran nároků ženského oblečení, prohlásili, že by nemělo být „o nic zdobnější pro WAAC než pro bojující vojáky“. Velitelka Hobbyová, která doufala, že příslušnice WAAC se nakonec stanou řádnou součástí americké armády, jejich argumenty podpořila s tím, že uniformy by měly být co nejvíce podobné vojenským.

Spor modrá versus olivová se táhl dlouho, až nakonec převládl zdravý rozum a filadelfský sklad získal návrh. Protože už byly nakoupeny zásoby olivové a khaki („khaki dril“, jak barvu nazývají Britové), další nákupy modrých látek by byly zbytečným plýtváním. Jako materiál byl

vybrán koverkot a baratea na zimu a látka vzor 8.2 khaki na léto - i když ta poslední se později ukázala na ženské oblečení příliš těžká.

Požadavek na uniformy navržené profesionály byl pořád ještě ve hře, takže se diskutovalo o nápadech známých návrhářů, jako Helen Cookmanová, Maria Krumová, Mangone, Russell Patterson a Mary Sampsonová. Výsledek diskuse je dokonalým příkladem toho, jakým způsobem se byrokracie vypořádává s otázkami vkusu. Z každého návrhu byl vybrán jeden nebo více detailů a z těchto kousků se pak poskládal výsledný model. Límeček pocházel od jednoho, klopky od dalšího, design kapsy od třetího. Mangone navrhoval, že by ženskému vzhledu postavy pomohl pásek. Ne, prohlásil nejvyšší ubytovatel (Quartermaster General), třel by se o blůzu a dělal díry. Kožený pásek by byl přitažlivější, prohlásila Maria Krumová. Rozhodně ne, namítal nejvyšší ubytovatel: pokud vůbec, měl by být pásek bavlněný, takže by byl levnější a působil by menší tření. Padl návrh na skládanou sukni, ale rada pro válečnou výrobu jej zamítla ve prospěch úzké sukně se šesti klíny, v souladu s omezeními při používání materiálu. Jako součást původní uniformy byly navrženy kalhoty, ale tento nápad byl brzy odsunut stranou, protože by bylo příliš obtížné bez velkých nákladů zajistit, aby pohodlně seděly velkému množství různých ženských postav. Další možnost, kalhotová sukně, byla rovněž odmítnuta, protože by byla nepraktická pro ženy pracující ve funkci mechaniků. (V té době se předpokládalo, že motorová doprava bude jedinou činností, kterou budou ženy vykonávat mimo budovy, takže panovalo přesvědčení, že vydání kombinéz bude dostatečné opatření a samostatné kalhoty by byly zbytečné.)

Po delším rozvažování se dospělo k závěru, že reakce veřejnosti na přehnaně mužsky vyhlížející uniformy by mohla být škodlivá, takže byly namísto kalhot předepsány sukně. Blůza s rozhalenkou musela ustoupit více vojensky a důstojně působící khaki košili s vázankou, v souladu s přáním ředitelky, aby bylo dosaženo co největšího možného vojenského vzhledu. Spory o pokrývku hlavy však byly intenzivní a vlekly se po větší část války.

Pro důstojnice WAAC navrhoval nejvyšší ubytovatel tuhou služební čapku podobnou těm mužským, oblíbenou „vojenskou čapku“ (neboli

lodičku) pro nižší hodnosti a khaki klobouk s krepou pro letní počasí. Velitelka žádala, aby důstojnice nosily stejnou pokrývku hlavy jako ostatní hodnosti, že by to bylo demokratičtější. Hobbyová měla za to, že vzhledem k rozšířenému nošení „vojenského“ typu čapky u ostatních dobrovolnických organizací je její zavedení nežádoucí, protože existují závažné důvody, proč by se měly příslušnice WAAC od počátku odlišovat. Většinou hlasů byla zvolena čepice se štítkem, s tím, že je praktická za každého počasí a má vojenský vzhled; připomínala „kastrůlek se štítkem“ neboli képi a byla z tkaniny v olivové barvě.

Vydávané uniformy se rozšířily o těžký svrchník, navržený Mangonem a velice podobný vojenským svrchníkům. Praktický kabát ve stylu přšiplaště, který vytvořila Maria Krumová, nahradil polní blůzu mužského personálu; byl z lehkého materiálu a byl doplněn kapucí a odepínatelnou vložkou.

Protože součástí vydávané uniformy nebyly žádné kalhoty, nacházely se jediné kapsy na blůze. Nošení osobních předmětů v náprsních kapsách vyvolávalo jistě rozpaky, a proto byly brzy vydány rozkazy, že se do nich nesmí dávat ani balíčky cigaret. Rychle byly rozdány kabelky přes rameno, aby tuto mezeru zaplnily. Při běžných povinnostech se nosily hnědé boty oxfordského typu a pro odpovídající příležitosti tenisky, galoše a domácí trepky. K vycházkové uniformě se nosily hedvábné punčocháče a k pracovnímu oděvu bavlněné.

Výběr insignií pro WAAC vyřešil návrh heraldické sekce kanceláře nejvyššího ubytovatele, aby byla přejata hlava Pallas Athény. Tento velice příhodný návrh byl schválen a ženský profil s přilbou se pak nosil obvyklým způsobem: důstojnice ve „vyřezávané“ podobě na obou spodních klopách a poddůstojnice s řadovými příslušnicemi na mosazném disku na levé klopě, jehož protějšek tvořil disk s monogramem označujícím státní příslušnost. Odznak na čepici představoval prostší verzi amerického orla než ten, který nosily mužské složky, a všeobecně se mu říkalo „krkavec“. Protože WAAC byl jen pomocný sbor, nesměly jeho příslušnice nosit armádní knoflíky, takže se reliéf „krkavce“ objevil i na jejich plastových knoflicích. Označení hodnosti a příslušnosti se vcelku drželo armádních zvyklostí, s písmeny „WAAC“ na blesku pod hodností ve tvaru V.

Jak se dalo předpokládat, tyto původní modely, jak se postupně hromadily zkušenosti s jejich používáním, byly shledány v mnoha směrech neuspokojivými a v letech 1943 a 1944 se začaly objevovat nové vzory uniforem. Myšlenka na jejich výrobu však byla čistě akademická, protože se nejprve musely spotřebovat značné zásoby původního materiálu. Původní čepice se štítkem se stala terčem kritiky a sama velitelka Hobbyová změnila své dřívější rozhodnutí a v lednu 1943 požádala o změnu na lodičky. Tato žádost zpočátku vyvolávala odpor, ale nakonec byla schválena. Bylo zajištěno vydání kombinéz všem příslušnicím ženských složek, protože vzhledem k rychlému nárůstu jejich počtu a množství vykonávaných povinností začalo být jasné, že řada z nich dělá práci, pro kterou byly nevyhovující jak vycházkové uniformy, tak erární bavlněné pracovní oděvy.

Ženy teď byly zaměstnány v mnoha oborech, které byly dříve výlučnou doménou mužského personálu. Kromě práce v nemocnicích a v laboratořích řídily lehké nákladní vozy a štábní auta, sloužily jako kurýři, svářečky, kvalifikovaní mechanici a - u Army Air Corps - pracovaly na komplexní údržbě letadel a motorů.

Rozhodnutím z 28. června 1943 (podepsáno 1. července 1943) byl WAAC definitivně začleněn do Armády Spojených států. Kongres schválil návrh zákona, který požadoval, aby si veškerý personál WAAC do 30. září 1943 vybral mezi čestným

propuštěním, anebo zařazením do nově vytvořeného Ženského armádního sboru, Women's Army Corps, spadajícího pod Armádu Spojených států. 5. července 1943 se velitelka Oveta Culp Hobbyová stala plukovníkem Armády Spojených států, a byla tak první ženou přijatou do nového armádního konceptu. Její sen se stal skutečností a ženská služba působila od té doby - stejně jako britská a kanadská - „v rámci“, a nejen „vedle“ armády.

Ženské služby námořnictva a námořní pěchoty

Proti myšlence na přijetí žen do řad vojenského Námořnictva Spojených států se zpočátku zvedl silný odpor, přesto tato složka uznala existenci dobrovolnických jednotek WAVES (Women Appointed for Volunteer Emergency Service - Ženy jmenované pro pohotovostní službu). Příslušnice této organizace, známé též pod názvem Women's Naval Reserve Corps, Ženský námořní záložní sbor, vykonávaly do jisté míry stejné povinnosti jako příslušnice britské WRNS - převážně administrativní, ale také domácí, sekretářské, úřednické a v oblastech komunikace. Měly podobné hodnosti jako jejich mužské protějšky až po Lieutenant-Commander (komandérporučík), dostávaly stejný plat a sloužily (stejně jako příslušnice WAC a MCWR) po celou dobu trvání války plus dalších šest měsíců. Přednostním účelem tohoto útvaru bylo uvolnit muže pro službu na moři. Jeho příslušnice působily na pobřeží v rámci kontinentálních hranic USA, ale ne na bojových lodích nebo letadlech.

Námořnictvo se vyhnulo největším obtížím s oblečením, které trápily armádu, jednoduchým opatřením, když udělilo příslušnicím WAVES povolení zakoupit si vlastní uniformy. Různé komerční firmy byly pověřeny výrobou uniforem podle oficiálních specifikací, a ty se pak prodávaly ve velkých obchodních domech, které rovněž zajišťovaly odborné úpravy. Boty a další osobní položky se vybíraly z dostupných standardních komerčních modelů, a proto oblečení sedělo celkově lépe a bylo individuálnější. Příslušnice WAAC nakonec těžily z toho, že jim byly obnošené věci zdarma nahrazovány, protože příplatky ve výši

Příslušnice WAAC uklízejí svou ubytovnu. Blůza a kěpi jsou tady vidět zřetelněji; povšimněte si jmenovky nad levou náprsní kapsou, kterou nosili všichni rekruti. (Life)

Rekrutky WAAC stojí ve frontě na „žvanec“; zpočátku dostávaly stejné přídělky jako muži, později jim byl příjem kalorií snížen s odůvodněním, že vydají méně energie než muži. Šaty ze světlé látky měly pásek, který se zavazoval vepředu; oblíbený byl klobouček typu „pudinková miska“. (US Army)

12,5 dolaru, které dostávaly příslušnice WAVES každého čtvrt roku, jim údajně nestačily ani na punčocháče, natož na ostatní věci.

K organizaci WAVES s jejich stylovými uniformami, které navrhoval Main-Bocher, se kupodivu hlásilo daleko méně žen než k WAAC nebo WAC. Odvodní přírůstky WAVES, SPARS (ženská záloha pobřežní stráže, podle hesla „*Semper Paratus*“) a MCWR se po celou dobu značně lišily od výsledků naborů do WAAC. Důvody pro to však byly zřejmě jiné než oblibenost uniform; hlavním faktorem možná bylo omezení na službu ve Spojených státech, které platilo stejně pro WAVES, SPARS i MCWR.

Jednotky Marine Corps Women's Reserve - MCWR, Námořní ženská záložní pěchota, představovaly pro Námořní pěchotu Spojených států totéž, co WAVES pro námořnictvo. Regule a podmínky služby byly velice podobné těm, které platily pro mužské složky; plat byl stejný jako u WAC. Nejvyšší hodností byl major, důstojnické i nižší hodnosti

měly hodnostní označení stejně jako u mužských jednotek. Uniformy se různily podle ročního období, podobně jako u ostatních ženských složek. Ženy u námořní pěchoty vykonávaly velký rozsah povinností: působily jako stenografky, projektantky, elektrikářky, vykonávaly různé pomocné domácí práce, obsluhovaly vysílačky, vyvolávaly filmy, balily padáky atd.

Dne 31. května 1941 ministr vojenských námořních sil schválil revidované vydání regulí pro nošení uniformy Námořnictva Spojených států. Z pohledu ženských složek bylo nejdůležitější začlenění odstavců o oblečení Námořního ošetřovatelského sboru, Navy Nurse Corps - NNC. Od svého založení, k němuž došlo již roku 1908, se příslušnice NNC oblékaly podle instrukcí náčelníka kanceláře pro lékařství a chirurgii, předkládaných ke schválení ministru vojenských námořních sil.

Původně se příslušnice ošetřovatelského sboru neoblékaly do vojenských uniform, ale do civilních nemocničních oděvů - bílých pracovních

šatů a čepce. I mimo službu nosily civilní oblečení. V květnu 1941 byla specifikována pouze pravidla pro nemocniční uniformu a svrchní ochranné oblečení, které však nesly jen minimálními známky skutečnosti, že jejich nositelky patří k námořnictvu. Krátce po vstupu Spojených států do války začalo být zřejmé, že je nezbytná i jistá forma vojenského venkovního úboru. Pokyny náčelníka kanceláře pro medicínu a chirurgii z 20. března 1942 vedly k tomu, že kancelář pro navigaci schválila nové oděvní součásti pro ošetřovatelský sbor: modré a bílé vycházkové uniformy s modrými a bílými klobouky a modrý svrchník. Další instrukce z 1. prosince 1942 popisují uniformy detailně.

Bílá nemocniční uniforma, čepec, pršiplášť a peelerína podle regulí z roku 1941 zůstaly beze změny. Novou modrou zimní vycházkovou uniformu tvořil lodní kabátec se dvěma řadami tří zlatých knoflíků, které se zapínaly vlevo; modrá sukně a modrá čapka. Kabátec se nosil přes bílou košili a černou vázanku. Na límci blůzy se nacházelo označení příslušnosti k NNC, stejně na každé straně: zlatá kotva s lanem se zlatým dubovým listem a žaludem umístěnými přes střed, na listu stála písmena „NNC“. Hodnostní označení se nosilo na manžetě, jednalo se o sekvenci zlatých nebo žlutých prýmků půl palce širokých, „půlprýmek“ měřil na šířku čtvrt palce.

Blůza bílé uniformy měla jednoduché zapínání, čtyři kapsy, tři zlaté knoflíky a stejný zkosený límeček a prostrížené klopky jako modrý oděv. U tohoto oděvu se označení z límečku nosila na košili a hodnostní označení na tuhých tmavě modrých náramenících ve formě konvenčních příčných proužků na koncích. I označení na límci košile se lišilo v tom, že hodnostní označení se nacházelo pouze na jeho pravé straně a insignie NNC na levém.

Čepice měly modrá nebo bílá dýnka, ale jinak byly stejné u obou uniform. Tvarem připomínaly mužské důstojnické čepice se štítkem, který však neměly. Kruhové dýnko bylo vepředu asi o půl palce (1,3 cm) vyšší než vzadu a černá mohérová stuha, kterou byla čepice ovinutá, se rozšiřovala od tří čtvrtin palce (1,9 cm) vzadu až po jeden a čtvrt (3,2 cm) vepředu. Měla půl palce široký podbradník ze zlaté šňůrky s poutky a knoflíčky umístěný vepředu na horním, nikoli spodním okraji stuhy; na přední straně dýnka se nacházely pozlacené insignie NNC.

Celkem vzato přinesly rozkazy z prosince 1942 příslušnicím NNC uniformy, které byly vzhledem daleko bližší uniformám pravidelných jednotek Námořnictva Spojených států.

Úprava zákona o zálohách z roku 1938, Reserve Act, k níž došlo v červenci 1942, umožňovala nábor žen do záložních jednotek námořnictva, čímž pro ministerstvo námořnictva vznikl nový problém s uniformami. 20. března 1943 vydala kancelář pro námořnický personál regule pro uniformy ženských záložních jednotek, ale tento dokument se vůbec nezmiňoval o dosud platných regulích z roku 1941. Vzhledem k postoji námořnictva, podle něhož bylo začlenění uniformovaných žen pouze dočasným opatřením, nijak nepřekvapí, že až do roku 1948 byly instrukce o uniformách WAVES vydávány nezávisle na zbytku této složky.

Námořnictvo trpělo nedostatkem zkušeností se ženskými uniformami. Jediná oficiálně schválená ženská uniforma za první světové války patřila „yeomanetkám“, pocházela z roku 1917 a měla hodně daleko k vojenské nebo civilní módě čtyřicátých let. Námořnictvo Spojených

Srovnání důstojnických hodností Námořnictva Spojených států od korvetního kapitána níže:

Insignie na límečku košile (bílá)	Insignie na náramenících (bílá) a manžetách (modrá)	Hodnosti NNC	Hodnosti USN	Český překlad
Zlatý dubový list	Dva půlpalcové prýmků, jeden čtvrtpalcový uprostřed	Superintendent	Lieutenant-Commander	Komandérporučík
Dva stříbrné proužky	Dva půlpalcové prýmků	Assistant Superintendent	Lieutenant	Poručík
Jeden stříbrný proužek	Jeden půlpalcový, pod ním jeden čtvrtpalcový prýmek	Chief Nurse	Lieutenant (nižší stupeň)	Poručík (nižší stupeň)
Jeden zlatý proužek	Jeden půlpalcový prýmek	Nurse	Ensign	Podporučík

států následovalo příkladu armády a požádalo o odbornou radu civilní návrháře, jako byl například Main-Bocher. Konečný výsledek byl velice stylový, jednalo se o elegantní kompilaci vojenské a civilní módy, založenou na modré nebo bílé jednořadě blůze se sukní odpovídající barvy a s kloboučkem s modrým nebo bílým návlekiem, jak pro důstojnice, tak pro řadové příslušnice.

U ženských složek byla demokratická jednota oblečení pro všechny hodnosti vždycky znatelnější než u těch mužských. U WAVES nosily řadové příslušnice stejnou blůzu jako důstojnice, ale s modrými plastovými knoflíky. Ženy v důstojnických a vyšších poddůstojnických hodnostech nosily stejný typ klobouku se zesíleným oválným dýnkem a střechou stočenou po stranách nahoru, vepředu a vzadu rovnou; mohly se používat modré nebo bílé návleky. Řadové příslušnice nosily klobouk typu „puďinková miska“ s širším okrajem, podobný ranému britskému modelu, se střechou obrácenou vzadu nahoru a vepředu dolů a tmavě modrou stuhou s nápisem „U.S. NAVY“. Odznaky odborností a zařazení, které se nosily na levém rukávu, byly stejné jako u mužského osazenstva.

Toto byly čtyři předpisové úbory pro důstojnice:

Vycházkový oděv modrý A:

Blůza, sukně a klobouk v námořnické modré, černé rukavice a boty. Námořnický modrá nebo světle modrá košile pro pracovní oděv, bílá košile a rukavice k šatům.

Vycházkový oděv modrý B:

Identický, pouze s bílým návlekiem na klobouk a rukavicemi.

Vycházkový oděv bílý:

Bílá blůza, sukně, košile s dlouhým rukávem, boty, rukavice a návlek na klobouk.

Pracovní oděv:

Námořnický modrá blůza a sukně, bílá košile s krátkým rukávem, bílé rukavice a návlek na klobouk.

Blůzy uniformy měly jednořadě zapínání se čtyřmi pozlacenými knoflíky. Označení příslušnic WAVES, kotva obtočená lanem umístěná přes vrtuli se třemi listy, se nacházelo na kulatém zakončení límečku. Na modré blůze byla vrtule světle modrá a kotva bílá, vyšitá na tmavě modrém podkladovém materiálu. Na bílé blůze byla vrtule tmavě modrá, kotva světle modrá, vše na bílém pozadí. Hodnostní označení bylo dost podobné britské praxi, ve světle modré na modré blůze a tmavě modré na bílé. Důstojnice nosily na pokrývce hlavy stejný odznak jako jejich mužští kolegové, zlatého národního orla na stříbrném štítě nad zkříženými kotvami ve zlaté barvě na tmavě modrém pozadí. Vyšší poddůstojnické hodnosti nosily vertikální kotvu obtočenou lanem se stříbrnými písmeny „USN“ stejně jako jejich mužské protějšky.

I přes podobnost s mužskými uniformami byly ty ženské po odstranění pozlacených knoflíků a označení na rukávech v podstatě identické s civilními kostýmy té doby - s novými knoflíky a civilním kloboučkem by je mohla nosit kterákoli pracující žena.

Ženám, které pracovaly s letadly, byly rozdány pracovní kombinézy z modré bavlny; přes uniformu se daly navléct světle modré propínací

Mnohé Američanky se připojily k nevojenským organizacím, aby napomohly válečnému úsilí své země. Zde pracovníce civilní obrany obsluhují telefonní centrálu. (Lambert Studios)

pracovní šaty, které ji chránily, pokud to vyžadovala nějaká specifická činnost. V případech, kdy se sukně považovala za nepraktickou, se mohly nosit kalhoty barevně sladěné s blůzou.

Dne 15. října 1943 vydala kancelář pro námořnický personál novou sadu regulí pro nošení uniforem u ženských záložních jednotek, kterými se nahrazovaly ty z března téhož roku. Bylo výslovně uvedeno, že popsané uniformy nepřísluší zdravotním sestřím. Tyto revidované instrukce braly v úvahu nedávné změny v oblečení mužů, důstojníků i mužstva, při kterých byla khaki nahrazena břidlicovou šedí. Nové ženské pracovní uniformy proto tvořily šaty vcelku ze světle šedé záhybkové tkaniny s blůzou odpovídající barvy bez límečku. Šaty měly úzký límeček s kulatým zakončením, který se nosil přes blůzu s klopami. Blůza se zapínala na čtyři modročerné plastové knoflíky. Klobouk pro řadové příslušnice zůstal stejný, ale se světle šedým návlekem. Na kulatých zakončeních klop se objevil znak WAVES na kruhovém podkladu o průměru jeden a půl palce. K „šedivě“ se nosily černé boty a běžové punčocháče.

Podle těchto regulí byla provedena nová opatření pro rozlišení důstojnic různých sborů. Nad kruhovým hodnostním označením na manžetách se měly objevit insignie ošetřujícího, lékařského, zásobovacího, dentálního a stavebně inženýrského sboru, ovšem ne ve zlatě jako v případě mužů. Na modré blůze a svrchníku měly být dubové listy a Aeskulapova tyč světle modré, žaludy bílé barvy. Na bílých a šedých služebních blůzách měly být dubové listy a tyč tmavě modré, žaludy světle modré. Další změna v regulích z 15. září 1944 povolovala řadovým příslušnicím ženských záložních jednotek hvězdné insignie, jaké nosily jejich mužské protějšky, ve světle modré na námořnický modrém oblečení a námořnický modré na bílé a šedé uniformě.

Poskytnutí srovnatelných hodností v červenci 1942 se odrazilo ve změně uniformy pro Navy Nurse Corps z června 1944. Kancelář pro námořnický personál nařídila odstranění zkratky „NNC“ z označení sboru. Znak kotvy

a dubového listu se teď nosil na rukávu modré služební blůzy ve stejné pozici jako hvězda u řadových důstojníků a na náramenících bílé blůzy. Odznak na čepici byl stejný jako u důstojníků z řad mužů. Ošetřovatelský sbor se teď stal dílčí součástí pravidelného námořnictva a hodnosti se tomu přizpůsobily stejně jako insignie. Označení superintendant, assistant superintendant a tak dále teď ustoupily námořnickým hodnostem až po kapitána (včetně) se stejnými nášivkami i kovovým značením, jako nosili muži.

* * *

Nejrůznější modifikace ženských uniforem všech těchto složek probíhaly postupně po celou válku a bylo jich příliš mnoho, abychom je mohli v této knize všechny vyjmenovat. U WAC se všeobecně ujala vojenská čapka neboli lodička; roku 1944 přešla do běžného užívání v řadě lehce odlišných podob vlněná blůza do pasu, modelovaná podle britské polní uniformy, tzv. „ošizená blůza“. Ženy v uniformách sloužily v zámoří na mnoha bojištích, mimo jiné ve Středomoří, v Pacifiku a jihovýchodní Asii a v severozápadní Evropě.

Americké armádní zdravotní sestry vystupují v Normandii z vyloďovacího plavidla. Mají na sobě polní oděv vzor 43, taktickou výstroj a přilbu, tedy stejné vybavení, jaké dostávali muži. (Imperial War Museum)

NĚMECKO

Dlouho před vyhlášením války sestavily německé úřady plány na uvolnění množství štábních úředníků pro službu na frontové linii. Na nejvyšší úrovni se předpokládalo, že buď se bude muset velká armáda, drasticky pročesat, nebo bude potřeba počet mužů v bojových jednotkách významným způsobem zredukovat. Ani jedno z těchto řešení nevypadalo moc lákavě. Bylo tedy nezbytné získat od vlády povolení zapojit ženy do dění i mimo hranice říše a vytvořit formální organizaci vojenského stylu pro koordinaci jejich příspěví k válečnému úsilí, avšak za podmínek přijatelných pro všechny zúčastněné. Z této personální zálohy se mohly rekrutovat štábní pomocnice - Stabshelferinnen, které, jak naznačuje jejich název, měly v první řadě uvolnit velké množství vojenského „kancelářského personálu“ pro aktivnější povinnosti. I když mobilizace žen začala už v září 1939, v důsledku ruského tažení jich byl ke konci roku 1941 požadován daleko větší počet.

Celkový počet žen v armádě zapojených přímo do válečného úsilí činil při vypuknutí války asi 140 000, z toho bylo přibližně 50 000 úřednic a 90 000 pomocnic - Helferinnen. V letech 1943-1944 činil stav záložní armády asi 300 000 úřednic a pomocnic; ve stejném období sloužilo u polních armád a na okupovaných územích přibližně 8000 Nachrichtenhelferinnen (což se dá přeložit jako „informační pomocnice“) a 12 500 Stabshelferinnen. Luftwaffe mělo 130 000 příslušnic ženského personálu. U Kriegsmarine bylo kolem 20 000 úřednic a Marinehelferinnen - námořních pomocnic, sloužících převážně v kancelářích a při zajišťování komunikace.

Helferinnen byly v podstatě civilní zaměstnankyně, přiřazené k ozbrojeným silám, ale bez vojenského statutu, i když byly podřízeny vojenským zákonům a disciplinárním procedurám Wehrmachtu. V rámci ženských složek existovalo množství podskupin a nebyly tak jednoznačně rozděleny do jednotlivých ženských složek pozemní armády, námořnictva a letectva, jako tomu bylo v případě Británie a Ameriky. Hlavní složkou byly Nachrichtenhelferinnen a Luftwaffenhelferinnen - pomocnice vojenského letectva, které zahrnovaly Flugmeldedienst (službu vzdušné výstrahy) a Fernsprech- a Fernschreibbetriebsdienst

(telefonní a dálkopisné služby) a Flakwaffenhelferinnen (pomocnice protiletadlové obrany). Námořnictvo a Waffen-SS měly paralelní ženské složky, které se zabývaly úřednickou činností a komunikací. Celkově lze říci, že počet zapojených žen byl v německé armádě velice nízký ve srovnání se skutečnými potřebami.

Stabshelferinnen (štábní pomocnice) a Nachrichtenhelferinnen (informační pomocnice)

Úspěšné završení francouzského tažení v létě roku 1940 výrazně rozšířilo úkol udržovat komunikační síť na okupovaném Západě. Německý červený kříž proto nabídl Wehrmachtu mnoho tisíc dobrovolnických pomocnic ze své zálohy, které bylo možné přeskolit na Nachrichtenhelferinnen. Školení a záložní centrum bylo v Giessenu, a když přešlo pod správu záložní armády, bylo organizováno podle vojenských pravidel a na veškerý výcvik dozírali důstojníci a poddůstojníci z řad mužů. V otázkách zajištění životních podmínek a v pracovních záležitostech však ženský personál zůstával podřízený vlastním důstojnicím a regulím. Když bylo školení u konce, pracovaly Nachrichtenhelferinnen, pokud to bylo možné, pod ženami důstojnicemi a odděleně od mužského personálu. Taktéž bydlely ve vlastních kasárnách pod dohledem žen a podle pravidel vlastního „domácího řádu“.

Nachrichtenhelferinnen pozemní armády sloužily po celé okupované Evropě a v důsledku válečných podmínek trpěly mnohým nedostatkem. Vzhledem k tomu, že byly reprezentantkami německého způsobu života v zahraničních zemích, pokládalo se za přirozené, že se nacházejí pod ochranou německých vojáků. Ohledně jejich reputace a blaha se zmiňuje jeden rozkaz OKW (Oberkommando des Wehrmacht - Vrchní velitelství branné moci): „Chování vojáků vůči těmto německým ženám musí být stejné jako chování vůči jejich manželkám, matkám, sestrám a dcerám. Je otázkou cti pro každého slušného Němce chovat se korektně ke všem německým ženám, obzvláště k těm, které pracují společně s nimi v nepřátelských okupovaných zemích. Nepřátelská propaganda se pokouší pošpinit obraz Nachrichtenhelferinnen tím, že šíří zlomyslné lži a špinavé pomluvy. Pomlouvačným tažením se nepřítel pokouší prezentovat tyto dívky